

نحوه به کارگیری گونه‌های مختلف زبان در برنامه‌های صداوسیما

دکتر ناصرقلی سارلی، ۹۸۳۱، ۵۴۱ صفحه

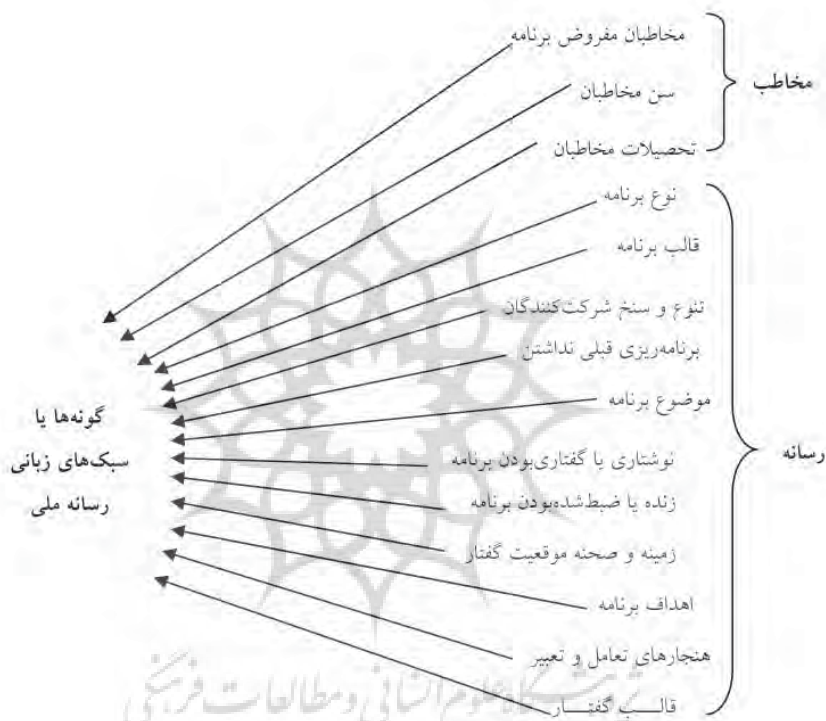
تنوع رسانه‌های زیرمجموعه رسانه ملی و گستردگی و گوناگونی مخاطبان، زمینه‌ساز بروز گونه‌های مختلف زبان است؛ هرچند عوامل مؤثر در تنوع زبانی در رسانه را نباید منحصر به این دو عامل اصلی دانست. آنچه در این اثر آمده، پاسخی است به این پرسش اساسی که رسانه‌ها به‌طور عام و رسانه ملی به‌طور خاص چگونه می‌توانند از زبان و گونه‌های مختلف آن به‌گونه‌ای بهره ببرند که بیشترین تناسب و هماهنگی را با موضوع برنامه‌ها و اشکال مختلف رسانه‌ای از یک‌سو و با طیف مخاطبان وسیع رسانه از سوی دیگر داشته باشند. زبان کاربری که در رسانه ملی مشغول به کار است و از زبان به‌صورت حرفه‌ای استفاده می‌کند، تحت تأثیر عوامل مختلف جغرافیایی، اجتماعی، سنی، تحصیلی، جنسیتی و قومی است. همین کاربر وقتی در موقعیت‌های مختلف زبانی قرار می‌گیرد، در رسانه ملی گونه و سبک زبانی خود را به نحو آشکاری تغییر می‌دهد. نمودارهایی که در پی می‌آید، این دو گونه تنوع را به روشنی نشان می‌دهد:

رتال جامع علوم انسانی

نمودار شماره ۱ - تنوع زبانی برحسب کاربرد

نمودار شماره ۲ - تنوع زبانی برحسب کاربرد زبان

چنانکه نمودار دوم نشان می‌دهد، اینکه چگونه یا سبک زبانی در رسانه ملی به کار رود، به عوامل بسیار متعددی بستگی دارد. این عوامل، گرچه در مفهوم از همدیگر متمایزند، در عمل بر هم تأثیر می‌گذارند و در کنار همدیگر گونه یا سبک زبانی را تعیین می‌کنند.

تعدد این عوامل، پیچیدگی موقعیت زبانی در رسانه ملی را نشان می‌دهد. برخی از این عوامل را تا حدودی می‌توان کنترل و برنامه‌ریزی کرد، اما برخی دیگر به کلی از دامنه نفوذ و دخالت دست‌اندرکاران برکنار است.

به‌طور کلی، مدیریت و اعمال کنترل بر عواملی که به‌ویژه مربوط به مخاطب می‌شود، بسیار دشوار است. برخی از عوامل مربوط به رسانه نیز چندان رام رسانه نیست. برای مثال، موضوع برنامه با

وجود بستگی به رسانه، به عوامل بیرونی متفاوتی نیز مربوط است. راهکار مدیریت و کنترل گونه‌های زبانی در رسانه ملی باید معطوف به تربیت زبانی کاربران زبان باشد. باید دانش اصحاب رسانه را درباره گونه‌های زبان، ویژگی‌های آن و ارتباط آن با عوامل اجتماعی بالاتر برد. باید به آنها آموخت چگونه بسته به شرایط و موقعیت گفتار، از گویشی به گویشی دیگر، از گونه‌ای به گونه دیگر و از سبکی به سبک دیگر بروند. تناسب گونه و سبک زبانی با موقعیت نیز باید در دوره‌های آموزشی به آنان آموزش داده شود. این امر، مسئله‌ای اجتماعی و متغیر است. مجریان رادیو و تلویزیونی باید با مسائل اجتماعی مرتبط با زبان آشنا باشند. این امر موصول به برنامه‌ریزی و مدیریت به‌کارگیری زبان در رسانه ملی است و باید نظام جامعی برای این امر تدوین کرد.

چنانکه نمودار دوم نشان می‌دهد، اینکه چگونه یا سبک زبانی در رسانه ملی به کار رود، به عوامل بسیار متعددی بستگی دارد. این عوامل، گرچه در مفهوم از همدیگر متمایزند، در عمل بر هم تأثیر می‌گذارند و در کنار همدیگر گونه یا سبک زبانی را تعیین می‌کنند.

تعدد این عوامل، پیچیدگی موقعیت زبانی در رسانه ملی را نشان می‌دهد. برخی از این عوامل را تا حدودی می‌توان کنترل و برنامه‌ریزی کرد، اما برخی دیگر به کلی از دامنه نفوذ و دخالت دست‌اندرکاران برکنار است.

به‌طور کلی، مدیریت و اعمال کنترل بر عواملی که به‌ویژه مربوط به مخاطب می‌شود، بسیار دشوار است. برخی از عوامل مربوط به رسانه نیز چندان رام رسانه نیست. برای مثال، موضوع برنامه با